

แคนลิซู หมู่บ้านเพชรดำ จังหวัดเพชรบูรณ์

Lishu's Khean In Phetdam Village At Phetchabun Province.

รัฐนันท์ รวีฉัตรพงศ์¹ กิจติยา รวีฉัตรพงศ์² เกียรติกร ทองจิตติ³ และ ประยูร ลิ่มสุข⁴
Ratthanin Raveechatphong¹, Kittiya Raveechatphong², Kraingkrai Thongjitti³
and Prayoon Limsuk⁴

¹ผู้วิจัยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
²ผู้ร่วมวิจัยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
³ผู้ร่วมวิจัยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
⁴ผู้ร่วมวิจัยคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บทคัดย่อ

งานวิจัยแคนลิซู หมู่บ้านเพชรดำ จังหวัดเพชรบูรณ์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาและบันทึกโน้ตเพลงที่แคนลิซูใช้ในการบรรเลง โดยแคนลิซูมีความผูกพันกับวัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของชาวเขาเผ่าลีซูมาตั้งแต่อดีตกาล เช่น พิธีมงคลสมรส งานวันขึ้นปีใหม่ของหมู่บ้าน งานฉลองปีใหม่ของผู้ชายชาวลิซู งานฉลองปีใหม่ของผู้หญิงชาวลิซู และงานบันเทิงรื่นเริงต่างๆ โดยสร้างความสนุกสนานให้แก่การเต้นรำของชนเผ่า และสร้างความบันเทิงใจให้แก่ผู้ที่ได้รับฟังเพลงจากแคนลิซู

การศึกษาดนตรีเพลงบรรเลงแคนลิซู หมู่บ้านเพชรดำ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์เพลงแคนลิซูจาก นายสุรเดช สินห์ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดการบรรเลงแคนลิซูจากบิดา นายสิน สินห์ และปราชญ์ชาวบ้านที่มีความชำนาญด้านดนตรีลิซู นายอาซีมะ แสนะ ซึ่งดำเนินการวิจัยด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ ซึ่งพบว่าองค์ประกอบของแคนลิซุนั้น ทำจากผลน้ำเต้าขนาดเล็กนำมาประกอบกับลำไม้ไผ่ลวกจำนวนห้าลำที่ติดกันโลหะเพื่อทำให้เกิดเสียงจากการสั่นสะเทือนด้วยการเป่า โครงสร้างเสียงมี 5 เสียง ได้แก่ โด เร มี ซอล และ ลา โดยผู้วิจัยได้ทำการบันทึกเพลงและวิเคราะห์ซึ่งพบว่ามีความสำคัญทั้ง 3 เพลง ได้แก่ เพลงแมจฮูส่วยส่วย เพลงลูมิปะซีเยีย และวาตีตี

คำสำคัญ : แคนลิซู ฟู้หวู่ แคนน้ำเต้า

Abstract

The aim of research “Lishu's.KheanIn.Phetdam.Village.AtPhetchabun.Province” is to study and record the notes that Lishu's Khean plays. Since ancient times Lishu's Khean is related with their cultures and traditions such as marriage, New Year's Day of the village, New Year's Day for men, New Year's Day for women, celebration, etc. by entertain everybody.

To study the instrumental music of Lishu's Khean.In.Phetdam.Village.At.Phetchabun.Province, researchers can analyze their music from Mr. Suradech Sinmhi who learn instrumentality from his father “Mr.Kasin Sinmhi” and specialist in music “Mr.Arsipa Seanjha”. The research was conducted with qualitative research interviews. It was found that the composition of Lishu's Khean made from small gourds that were attributed to five little bamboo with mounting metal reeds to make sounds from vibration by blowing. The sound of it has 5 which is Do, Re, Me, Sol, La. The research of the recorded music and music analysis found that there are 3 music that's very important ; MeaJhooSuaySuay, Lu Mi Pa Si Year and WaTiTi.

Keywords : Lisu Khaen, Fulu, Gourds Pipe

1. บทนำ

วัฒนธรรมคือสมบัติที่เพิ่มคุณค่าในตัวเองตามกาลเวลา และมีความโดดเด่นตามลักษณะเฉพาะของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งเมื่อกล่าวถึงดนตรีที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมแขนงหนึ่งที่สำคัญแล้วนั้น เครื่องดนตรียังเป็นสัญลักษณ์ของการเจริญทางวัฒนธรรม โดยมาจากสิ่งประดิษฐ์ที่สร้างด้วยภูมิปัญญามนุษย์ มนุษย์นำเครื่องดนตรีมาใช้เป็นอุปกรณ์สื่อสารในการถ่ายทอดทางอารมณ์ โดยสื่อความรู้สึกในระหว่างมนุษย์ด้วยกัน มนุษย์ที่มีอยู่หลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์หรือชาวต่างชาติต่างภาษา ก็สามารถรับรู้ถึงสุนทรีย์เมื่อได้ยินเสียงดนตรีบรรเลง โดยการถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึก เช่น มีความสุข มีความทุกข์ มีความรัก และมีความเศร้าโศก ตามความต้องการของผู้ประพันธ์เพลงและผู้บรรเลงเพลงนั้นๆ

จังหวัดเพชรบูรณ์มีชาวไทยภูเขาที่เจริญด้านวัฒนธรรมดนตรีหลากหลายชนเผ่า และหนึ่งในชนเผ่าที่มีความโดดเด่นในด้านวัฒนธรรมดนตรีที่สำคัญมาก คือชาวเขาเผ่าลีซูหรือที่เรารู้จักในชื่อชาวไทยภูเขาเผ่าลีซอ ชาวเขาเผ่าลีซูนี้ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ในหมู่บ้านเพชรดำ อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์นั้น แรกเริ่มเดิมทีมีถิ่นกำเนิดมาจากประเทศจีน ได้อพยพเรื่อยมาตั้งแต่เดินทางเข้าสู่ประเทศพม่า จากนั้นอพยพเข้าสู่ภาคเหนือของประเทศไทย และเข้าสู่บ้านห้วยซอนหาด อำเภอเขาค้อ จังหวัดเพชรบูรณ์ ในปีพ.ศ.2516 โดยการเดินเท้าไล่เลาะตามภูเขาจากจังหวัดตาก เมื่อกล่าวถึงครอบครัวที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในอำเภอเขาค้อนั้น กลุ่มแรกที่อพยพเข้ามามีทั้งสิ้น 27 ครอบครัว ได้แก่ ตระกูลสินจ้าง 7 ครอบครัว ตระกูลสินหมี 2 ครอบครัว และตระกูลสินเข้า 18 ครอบครัว ได้รวมกลุ่มกันมาโดยไม่มีผู้นำ ต่อมาเกิดสงครามระหว่างรัฐบาลกับ ผกค. จนกระทั่งสงครามสิ้นสุดลงในปี พ.ศ.2525 คณะรัฐบาลในสมัยนั้นจึงมีคำสั่งให้ชาวเขาเผ่าลีซูย้ายมาอยู่ที่หมู่บ้านเพชรดำ ทั้งนี้วัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าลีซูนั้น เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชาติพันธุ์ เพราะว่ามีภาษาพูด ภาษาเขียน การแต่งกาย การฟ้อนรำ เพลง และดนตรีเป็นของตนเอง ซึ่งแคนฟูลูหรือแคนน้ำเต้ามีความโดดเด่นในด้านบทเพลงที่เป็นอัตลักษณ์ของการสร้างความรื่นเริง และดำเนินพิธีกรรมทางประเพณี ซึ่งทางผู้วิจัยเล็งเห็นถึงความสำคัญของเครื่องดนตรีฟูลู ที่มีบทบาทสำคัญในวิถีชีวิตกลุ่มชาวไทยภูเขาเผ่าลีซู และบทเพลงจากแคนฟูลูที่ควรทำการบันทึกโน้ตเพลงเป็นโน้ตสากลและโน้ตไทย โดยการวิจัยครั้งนี้สร้างประโยชน์ด้านการศึกษา และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อสามารถนำไปสืบสานสามารถพัฒนาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของเครื่องดนตรีแคนลีซู “ฟูลู”
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของเครื่องดนตรีแคนลีซู “ฟูลู” เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาของเครื่องดนตรีแคนลีซู “ฟูลู”
3. เพื่อบันทึกบทเพลงของแคนลีซู “ฟูลู”

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยเรื่องแคนลีซู หมู่บ้านเพชรดำ จังหวัดเพชรบูรณ์ ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สืบค้นข้อมูลจากวรรณกรรมเพื่อให้ทราบถึงภูมิหลัง เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของประวัติความเป็นมาชาวเขาเผ่าลีซู ตลอดจนที่มาและความหมายของชาวเขาเผ่าลีซู หมู่บ้านเพชรดำ จังหวัดเพชรบูรณ์ ดังหัวข้อต่อไปนี้

1. ภูมิหลังของชาวเขาเผ่าลีซู ชนเผ่าลีซอ หรือชนเผ่าลีซู คำและความหมายคือ “ลี” มาจากคำว่า “อีหลี” แปลว่าจาริต ประเพณี และ “ซู” แปลว่าคน ซึ่งรวมกันมีความหมายว่ากลุ่มชนที่มีขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณีอันดีงามที่ยึดถือปฏิบัติ จากคำและความหมายดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าชื่อชนเผ่านี้เป็นความภาคภูมิใจของชาวเผ่าลีซูมาแต่อดีต เดิมทีเผ่าลีซู หรือเผ่าลีซอ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่จัดอยู่ในกลุ่มธิเบต และพม่า ขนชาติโลโล ซึ่งมีถิ่นกำเนิดอยู่ต้นแม่น้ำโขงและแม่น้ำสาละวิน เขตมณฑลยูนนานตะวันตกเฉียงเหนือและตอนเหนือของรัฐคะฉิ่น ประเทศพม่า ชนเผ่าลีซอ ส่วนใหญ่เชื่อว่าเมื่อ 4,000 ปีที่แล้ว แต่ถูกยึดพื้นที่อยู่อาศัยจากจีนจนกระทั่งย้ายมาตั้งรกรากอยู่บนเขาต่างๆเขตเมืองซือเหมา รัฐสิบสองปันนา ประเทศจีนและลงมาถึงทางตอนใต้เรื่อยมาจนกระทั่งเข้าสู่

ประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ.2464 โดยกลุ่มแรกที่มี 4 ครอบครัว มาตั้งถิ่นฐานเป็นครอบครัวครั้งแรก อยู่ที่บ้านห้วยสำน จังหวัดเชียงราย อยู่ได้โดยประมาณ 5-6 ปี ก็มีการแยกกลุ่มไปอยู่ทางหมู่บ้านดอยช้าง ตำบลวาวี อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย ซึ่งจากการสอบถามผู้เฒ่าของหมู่บ้านพบว่าย้ายภูมิลำเนามาจากเมืองเชียงตุงประเทศพม่า และต่อมาจากในกลุ่มจังหวัดเชียงรายก็อพยพย้ายถิ่นฐานแพร่กระจายลงมายังจังหวัดต่างๆ ดังนี้ เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ตาก พะเยา กำแพงเพชร เพชรบูรณ์ แพร่และสุโขทัย เรียกตนเองโดยแบ่งออกเป็นสองกลุ่มคือ ลีซูด้าและลีซูลาย ซึ่งลีซูด้าอยู่ในแถบพม่าและจีน ส่วนในประเทศไทยนั้นเป็นเผ่าลีซูลาย (วารณวงศ์ วรรณตุง และ นิรัช สุดสังค์, 2554)

2. ปัจจุบันหมู่บ้านเพชรดำของชนเผ่าลีซูนัน ได้อพยพมายากจังหวัดตากในปี พ.ศ.2516 โดยการเดินทางเดินทางเท้าและตามเขามาเรื่อยๆ โดยอยู่ ณ อุทยานแห่งชาติแคมป์สน มีครอบครัวทั้งหมด 27 ครอบครัว ดังนี้ ตระกูลแซ่ ,สิน 7 ครอบครัว ,สินหมี่ 2 ครอบครัว ,สินเข้า 18 ครอบครัว หลังจากเกิดสงครามเขาค้อใน พ.ศ.2521 กองทัพภาคที่ 3 จึงย้ายครอบครัวเผ่าลีซอทั้งหมดลงมาไว้ที่หมู่บ้านเพชรดำ อำเภอเขาค้อ จังหวัดบูรณ์ (ปวีณา โทณแก้ว, 2554)

2. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมกับกลุ่มชาวเขาเผ่าลีซุ เพื่อศึกษาเรื่องวัฒนธรรมทางด้านดนตรี โดยเจาะจงที่แคนลีซุและเพลงแคนลีซุ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์ประวัติความเป็นมาจากผู้นำชุมชน นายเดชา สินจ้าง และสัมภาษณ์ศิลปินปราชญ์ชาวบ้านนายสรุเดช สินหมี่ และนายอาชีวะ แสนจ๊ะ ด้วยวิธีการการถ่ายทอดวิธีการบรรเลงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และใช้อุปกรณ์บันทึกภาพเคลื่อนไหวและเสียงเพื่อนำมาบันทึกลงเป็นตัวโน้ตเพลงสากล และโน้ตเพลงไทย

3. ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

“แคน” เป็นเครื่องดนตรีโบราณลักษณะทำมาจากไม้ตระกูลไผ่ ซึ่งนำเอามาปาดรูจากนั้นจึงใช้แผ่นโลหะมาประกบ เมื่อมีแรงลมดันเข้าจะสั่นสะเทือนจนเกิดเป็นเสียง แคนเป็นเครื่องดนตรีประเภทเครื่องเป่าใช้ลิ้น ซึ่งเครื่องดนตรีลักษณะเดียวกันนี้มีปรากฏในหลายประเทศ ได้แก่ ประเทศจีน ประเทศญี่ปุ่น ประเทศไทย และประเทศลาว นอกจากนี้แคนยังเป็นเครื่องดนตรีที่มีความมหัศจรรย์ โดยผู้บรรเลงสามารถสร้างทำนองและจังหวะได้โดยใช้แคนเพียงแค่เครื่องเดียว แคนของเผ่าลีซุเรียกว่า “ฟู่หลู่” ลักษณะเป็นแคนน้ำเต้าโบราณ มีบทเพลงและทำนองอันเป็นเอกลักษณ์ของชาวเผ่าลีซุ โดยฟู่หลู่จะมีด้วยกัน 3 ขนาด ได้แก่ ฟู่หลู่ขนาดเล็ก ฟู่หลู่ขนาดกลาง และฟู่หลู่ขนาดใหญ่ ซึ่งฟู่หลู่ขนาดเล็กจะมีเสียงแหลม และฟู่หลู่ขนาดใหญ่จะมีเสียงต่ำ โดยความนิยมทั่วไปจะใช้ฟู่หลู่ขนาดกลางเนื่องจากความนิยมเรื่องของระดับเสียง (อชีวะ แสนจ๊ะ, สัมภาษณ์. 13 กรกฎาคม 2559)

ภาพประกอบที่ 3 แคนลิซู “ฟู่ลู่”

ด	ร	ม	ฟ	ช	ล	ท
---	---	---	---	---	---	---

ภาพประกอบที่ 4 ลักษณะโครงสร้างเสียง Diatonic Scale

ระบบเสียงของแคนลิซู

แคนลิซู มีกลไกระบบเสียงที่ประกอบด้วยตัวโน้ต 5 เสียง ได้แก่ โด เร มี ซอล และลา โดยเสียงเกิดจากการใช้ลมเป่าเข้าไปภายในแคน และเกิดการสั่นสะเทือนที่ลิ้นแคนบริเวณภายในของไม้เฮียะทั้งห้าลำ เมื่อพิจารณาจากโครงสร้างเสียงดังกล่าวนี้แล้วจึงพบว่ากลุ่มเสียงดังกล่าวนี้จัดอยู่ในกลุ่มโน้ตเพนตาโทนิคหรือกลุ่มเสียงปัญจมูล (Pentatonic Scale) โดยข้ามเสียงโน้ตตัว ฟา และที ในระบบเสียงไดอาโทนิคไป (Diatonic Scale) เนื่องจากแคนลิซูแต่ละตัวนั้นมีระดับเสียงที่แน่นอนไม่ชัดเจน และเหมือนกันเลยทีเดียว เราจึงอนุมานจากระบบการจัดวางนิ้ว (Fingering) เหมือนกับทางกลุ่มเครื่องดนตรีสากล และการสังเกตจากเสียงแคนที่ได้ยิน พบว่ามีระดับเสียงใกล้เคียงกับระดับเสียง C Major

ด	ร	ม	X	ช	ล	X
---	---	---	---	---	---	---

ภาพประกอบที่ 5 ลักษณะโครงสร้างเสียงแคนลิซู ในระบบ Pentatonic Scale

ภาพประกอบที่ 6 การบรรเลงแคนลิซูในงานวันขึ้นปีใหม่

การบรรเลงแคนลิขุ “ฟู่หลู่”

ชาวเขาเผ่าลิขุ นิยมจัดงานรื่นเริงในวันปีใหม่โดยใช้ฟู่หลู่กับซอปือเป็นเครื่องมือนำความสุนทรีย์ โดยเฉพาะแคนลิขุนั้นมีความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่สำคัญมาก สำหรับการบรรเลงดนตรีในวันปีใหม่นี้หากในหมู่บ้านไม่มีผู้ที่สามารถเป่าแคนลิขุได้ อาจเนื่องมาจากหมอแคนในหมู่บ้านเดินทางไปต่างถิ่น หรือเจ็บไข้ได้ป่วยจนไม่สามารถบรรเลงแคนได้ ผู้คนในหมู่บ้านก็จะรับจ้างนักดนตรีแคนลิขุจากกลุ่มลิขุในจังหวัดอื่นมาแทนที่ เมื่อมีผู้บรรเลงดนตรีแล้วตัวผู้บรรเลงก็จะเป็นผู้นำในการบรรเลงเพลงโดยมีชาวเผ่าลิขุคนอื่นๆจับมือกันล้อมวง เมื่อได้เสียงดนตรีจากแคนลิขุก็จะเริ่มเต้นรำโดยการวาดเท้าไปในลีลาจังหวะต่างๆที่เหมือนกัน โดยมีนักดนตรีอยู่ในกลางวงล้อมเต้นรำ นอกจากนี้ยังมีการรินเหล้าหมักจากข้าวโพดให้แก่กันเพื่อแสดงความเป็นมิตรไมตรีที่ดี ในการจัดงานรื่นเริงในวันปีใหม่นี้รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาต่อได้ให้สัมภาษณ์ว่า โดยปกติแล้วจะจัดในช่วงค่ำจนถึงเช้าวันใหม่ และจัดตามบ้านของเจ้าภาพในแต่ละวันตามลำดับ โดยเริ่มจากบ้านของผู้ใหญ่บ้าน ผู้อาวุโสท่านอื่นๆ โดยประมาณ 2-3 วัน ตามการเชิญจากเจ้าภาพที่ต้องการให้จัดงาน ซึ่งเพลงที่นิยมใช้ในการบรรเลงในวันปีใหม่นั้นคือ เพลงแมงจู่ส่วยส่วย แปลว่าย่ามของน้องพี่ขอได้ไหม เป็นเพลงจังหวะปานกลางและสื่อความหมายถึงการจับกันระหว่างหนุ่มสาวชาวลิขุ (เดชา สีน้าง, สัมภาษณ์. 15 กรกฎาคม 2559)

เพลงแมงจู่ส่วยส่วย

- - - -	- - ม ช	- - - -	- ม ม ร	- - - ม	ร ด ร ช	- ช - ม	ร ด ล ช
- ช - ม	- ร ด ร	ด ร - ร	ด ช ม ช	- ช - ช	- ม - ร	ด ร - ร	ด ช ม ช
- ช - ช	- ม - ร	ด ร - ช	- ช - ช	- ม - ร	ด ล - ช	- ช - ม	- ม - ล
ด ร ด ร	- ด - ช	ม ช - ช	- ช - ม	- ร ด ร	- ร ด ช	ม ช - ช	- ม - ช
- ม - -	- ร ด ม	- ร ด ร	- ช - ช	- ม - -	- ร ด ล	- ช - ช	- ม - ล
ด ร ด ร	- ร ด ช	ม ช - ช	- ช - ม	- ร ด ร	- ร ด ช	ม ช - ช	- ม - ช
- ช - ม	- ร ด ร	- ช - ช	- ช - ม	- ร ด ล	- ม - ช	- ช - ช	- ม - ร
ด ร ม ร	- ร ด ช	ม ช - ช	- ช - ม	- ร ด ร	ม ร - ร	ด ช ม ช	- ช - ช
- ช - ม	- ร ด ม	- ร ด ร	- ช - ช	- - - ม	- ร ด ล	- ช - ช	- ช - ม
- ร ด ร	- ร ด ช	ม ช - ช	- ช - ม	- ร ด ร	ม ร - ร	ด ช ม ช	- ช - ม
- - ร ด	- ม - ร	ด ร - ร	- ช - ช	- - - ม	- ร ด ล	- ช - ช	- ม - ล
ด ร ด ร	- ร ด ช	ม ช - ช	- ช - ม	- ร ด ร	- ร ด ช	ม ช - ช	- ม - ช

ตารางแสดงโน้ตเพลงแมงจู่ส่วยส่วย

ผู้วิจัยได้ทำการบันทึกเพลงจากปราชญ์ชาวบ้าน นายสุรเดช สีนหมี และบันทึกเป็นโน้ตได้ดังตารางโน้ตดังกล่าว ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการเคลื่อนย้ายเสียงในเพลงแมงจู่ส่วยส่วยโดยพบว่ากลุ่มตัวโน้ตจัดอยู่ในโครงสร้างเสียงระบบ Pentatonic Scale ซึ่งขึ้นต้นเพลงด้วยเสียง มี และจบลงด้วยเสียง ซอล โดยพบเสียงที่เป็นลูกย้ำในเพลงคือ เรโดเร และ ซอลมีซอล นอกจากนี้ลูกตกในแต่ละวรรคเพลงมีสองเสียง ได้แก่ เสียงมี และเสียงซอล อัตราจังหวะการบรรเลงใช้อัตราจังหวะปานกลาง และนอกจากนี้ยังมีอีกสองเพลง ได้แก่ เพลงลูมิปะซีเยีย มีความหมายว่าน้องสาวเดินทางเข้าเมืองและชื่อของขวัญปีใหม่กลับมาฝาก และเพลงวาติตี มีความหมายว่าตรงหรือในทางดนตรีคือทำนองมาตรฐาน

4. สรุปและวิจารณ์ผล

แคนฟู่หลู่ หรือแคนลิขุ วัฒนธรรมดนตรีของชาวเขาเผ่าลิขุ หมู่บ้านเพชรดำ จังหวัดเพชรบูรณ์นั้น มีความเป็นมาและสืบทอดต่อกันมาด้วยการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น และมีความสำคัญในการบรรเลงประกอบงานมงคลต่างๆ ได้แก่ พิธีมงคลสมรส งานวันขึ้นปีใหม่ของหมู่บ้าน งานฉลองปีใหม่ของผู้ชายชาวลิขุ งานฉลองปีใหม่ของ

ผู้หญิงชาวอีสาน และงานบันเทิงรื่นเริงต่างๆ โดยสร้างความสนุกสนานให้แก่การเต้นรำของชนเผ่า และสร้างความบันเทิงใจให้แก่ผู้ที่ได้รับฟังเพลงจากแคนอีสาน

การศึกษาดนตรีเพลงบรรเลงแคนอีสาน หมู่บ้านเพชรดำ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์เพลงแคนอีสานจาก นายสุรเดช สินธุ์ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดการบรรเลงแคนอีสานจากบิดา นายกสิน สินธุ์ และปราชญ์ชาวบ้านที่มีความชำนาญด้านดนตรีอีสาน นายอาชีวะ แสนจ๊ะ ซึ่งดำเนินการวิจัยด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ ซึ่งพบว่าองค์ประกอบของแคนอีสานนั้น ทำจากผลไม้เต้านขนาดเล็กนำมาประกอบกับลำไม้ไผ่ลวกจำนวนห้าลำที่ติดกันโลหะเพื่อทำให้เกิดเสียงจากการสั่นสะเทือนด้วยการเป่า โครงสร้างเสียงมี 5 เสียง ได้แก่ โด เร มี ซอล และ ลา โดยผู้วิจัยได้ทำการบันทึกเพลงและวิเคราะห์ซึ่งพบว่ามีความสำคัญทั้ง 3 เพลง ได้แก่ เพลงแมงจูงส่วยส่วย เพลงลูมิปะซีเยีย และวาทิตี ปัจจุบันนี้ทางองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพชรบูรณ์ ได้ส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาวเขาเผ่าอีสานในช่วงเทศกาลวันปีใหม่ ซึ่งส่วนมากจะจัดขึ้นในเดือนกุมภาพันธ์ของทุกปีตามประเพณีชาวอีสาน เพื่อให้ชาวเขาเผ่าอีสานหมู่บ้านเพชรดำได้เกิดการตื่นตัว และหวงแหนในมรดกศิลปวัฒนธรรมของตน เพราะเหตุนี้แคนอีสานจึงเปรียบเหมือนสมบัติชิ้นสุดท้ายของบ้านเพชรดำ ที่ควรอนุรักษ์และฟื้นฟูให้เกิดความยั่งยืน เพื่อเป็นการส่งต่อมรดกของมรดกทางวัฒนธรรมชิ้นนี้ให้สืบต่อไป

5. กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณ แหล่งทุนอุดหนุนการวิจัย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 และสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์ ที่มีส่วนช่วยให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

6. อ้างอิง

- [1] ชลชัย สุขสกุล. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมชนเผ่าบนพื้นที่สูงจังหวัดเพชรบูรณ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, 2554
- [2] ปวีณา โทนแก้ว. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชนเผ่าลื้อ จังหวัดเพชรบูรณ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์, 2554
- [3] วรางคนางค์ วรรณตุง และนิรัช สุดสังข์. (2554, มีนาคม). การพัฒนารูปแบบเครื่องประดับเงินจากอัตลักษณ์ชาวเขาเผ่าลื้อ (อีสาน) หมู่บ้านศรีดงเย็น อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. วารสารวิชาการ ศิลปะสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยนเรศวร. ปีที่ 1, หน้า 71.
- [4] อาชีวะ แสนจ๊ะ, สัมภาษณ์, 13 กรกฎาคม 2559
- [5] สุรเดช สินธุ์, สัมภาษณ์, 13 กรกฎาคม 2559
- [6] เดชา สินจ้าง, รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเขาค้อ. สัมภาษณ์, 15 กรกฎาคม 2559